

ת"א 002532/99
תאריך: 3/7/2000

בית משפט המחוזי
בתל אביב - יפו

1. כב' השופט/ת רות שטרנברג אליעז

בפני:

1. עמותת קו חם לצרכן
2. אביעד ויסולי

העותרים:

- נגד -

1. טרנס וורלד איירליינס אינק

המשיב:

1. עו"ד פשדצקי

ב"כ העותרים:

1. עו"ד אלטשולר

ב"כ המשיב:

פסק דין

החלטה

נושא ענייננו גבול אחריותה של TRANS WORLD AIRLINES INC לכבודה ומטען.

בקשה לאישור תובענה ייצוגית ("הבקשה") הוגשה ב-16.9.99 ע"י עמותת "קו חם לצרכן" ("העמותה"), ארגון צרכנים, ואביעד ויסולי ("המבקשים"), יו"ר העמותה. המבקש, נוסע מתמיד בטרנס וורלד איירליינס, אינק. ("המשיבה"), חברת תעופה רשומה בארצות הברית, המפעילה סניף בישראל.

אישור התובענה הייצוגית נדרש במסגרת תקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984-וסעיף 35א לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981.

טענות המבקשים

לטענת המבקשים נשלט נושא התובלה האווירית ע"י אמנת ורשה משנת 1929 ("האמנה"), שפורסמה ברשומות, כאמור בחוק התובלה האווירית, התש"ס-1980. סעיף 22 לאמנה קובע גבול עליון לשיעור הפיצויים על נזק או אובדן כבודה ומטען. המשיבה מטעה את לקוחותיה בהצגת גבול האחריות בסכום של כ-20 דולר ארה"ב לק"ג, בעוד שלמעשה גבול האחריות גבוה בשיעור ניכר ומגיע לכ-125 דולר ארה"ב לק"ג.

הנוסחה לחישוב הסכום (פרק ו' סעיף 4 בכתב התביעה):

"על פי אמנת ורשה ופרוטוקול האג, עולה כי גבול האחריות של חברות תעופה למטען וכבודה הוא כ-123 \$ לק"ג לפי החישוב הבא:

א. גבול האחריות של חברות התעופה למטען וכבודה הוא 250 יחידות

מטבע של 65.5 מיליגרם זהב ברמת זיקוק של 900 ל-1000, קרי 14.74 גרם זהב טהור לק"ג כבודה:

$14.7375 = 0.9 \times 0.0655 \times 250$ גרם.

ב. 14.7375 גר' זהב שווה ל-0.4734 אונייט זהב:

$0.4734 = 14.7375 : 31.13143$ אונקיה.

ג. לפי ערך הזהב כיום, כ-260\$ לאונקיה, גבול האחריות של חברת

התעופה הוא כ-123\$ לק"ג, או כ-3,936\$ למטען מקסימלי של 32 ק"ג.

ד. גבול האחריות לחפצים אותם נושא הנוסע עימו הוא, בהתאמה,

2,462\$.

בהצגתה לנוסעים סכום נמוך מ-125\$ לק"ג, מפרה המשיבה את הוראות סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. כמו כן נגרמת לנוסעים עגמת נפש ביוזעם כי מטענם מבוטח ביטוח חסר ערך ביחס לשווי האמיתי. התנהגות המשיבה עולה כדי הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה ועשיית עושר ולא במשפט.

הסעדים

1. צו הצהרתי כי גבול האחריות לכבודה ומטען של המשיבה אינו 20\$ כי אם כ-125\$ לק"ג.

2. פיצוי עבור עגמת הנפש שנגרמה לנוסעי המשיבה בגין ההטעיה.

3. להורות למשיבה להחזיר לכל הנוסעים במטוסיה ב-7 השנים האחרונות, שקיבלו פיצוי בסך 20\$ בגין אובדן כבודה או מטען, את ההפרש בין ערך המטען בפועל לבין הערך ששולם.

4. להורות למשיבה להחזיר לכל נוסעיה ב-7 השנים האחרונות הפרשי פרמיה מעבר ל-20\$.

טענות המשיבה

לטענת המשיבה יש לדחות הבקשה על הסף לאור סעיף 10 לחוק התובלה האווירית, התש"ס-1980:

"פטור מאחריות

אחריותו של המוביל, עובדיו וסוכניו לפי חוק זה לנזק, לרבות לנזק שנגרם עקב מותו של נוסע, תבוא במקום אחריותו לפי כל דין אחר, ולא תישמע כל תביעה לפיצוי על אותו נזק שלא על פי חוק זה, תהא עילתה הסכם, עוולה אזרחית או כל עילה אחרת ויהיו התובעים אשר יהיו."

מאחר והסעיף קובע עקרון של ייחוד עילה, לא ניתן לתבוע מוביל אווירי אלא במסגרת חוק התובלה האווירית. כבר כאן המקום לדחות טענה זו.

חוק התובלה האווירית קובע את היקף אחריותו של המוביל האווירי בעוד שמכשיר התובענה הייצוגית הוא אמצעי לבירור האחריות כלפי קבוצת תובעים. התובענה הייצוגית היא אמצעי דיוני המשמש לאכיפת זכויות מהותיות, בבחינת תבנית לעיצוב החומרים שהאמן יוצק בה.

טענה נוספת של המשיבה: בכרטיסי הטיסה מצהירה המשיבה כי פיצוי על אובדן כבודה מחושב לפי 20\$ לק"ג. סכום זה מקובל במרבית חברות התעופה, אף כי לעתים מגיעים להסכמה על סכום אחר.

עוד טוענת המשיבה שתקופת ההתיישנות על פי הוראות אמנת ורשה היא שנתיים מקרות הנזק. מדובר בהתיישנות מהותית ואין לתבוע נזקם של נוסעים שנפגעו מעבר לתקופה זו. טענות נוספות נוגעות לעניין הוכחת הנזק האינדיוידואלי של יחיד הקבוצה.

דיון

למטרות הדיון יוצאים אנו מנקודת הנחה כי המבקש עונה להגדרת "צרכן" כמשמעה בסעיף 1 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. ("חוק הגנת הצרכן").

סעיף 35ב' לחוק הגנת הצרכן קובע מספר תנאים לאישור תביעה ייצוגית:

35"ב. אישור בית המשפט

הגשת תובענה ייצוגית טעונה אישור בית המשפט, והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקיימו תנאים אלה:

(1) (התובענה הוגשה בתום לב:

(2) (גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;

(3) (התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;

(4) (קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את עניינם של כל הנמנים עם הקבוצה."

השאיפה לאחידות השיטה מהווה עקרון מנחה בפרשנות הדין (א' ברק, פרשנות במשפט, כרך I עמ' 537). על בסיס עקרון זה, יצקו בתי המשפט המחוזיים את תנאי חוק הגנת הצרכן אל התבנית הדיונית של תקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד 1984 - (ת.א. (י-ס) 109/94 התאחדות הסטודנטים בישראל ואח' נ' האוניברסיטה העברית בירושלים ואח'; ת.א. (ת"א) 645/97, המר' 7008/97 גייר נ' מדינת ישראל - משרד התחבורה, רשות הרישוי; ת.א. (ת"א) 1478/99 א.ש.ת. ניהול פרויקטים וכת אדם בע"מ ואח' נ' מדינת ישראל).

נבדוק עתה האם עומדת התביעה בתנאים הללו:

1. התובענה הוגשה בתום לב -

הכוונה לדרישה לנהוג בהגינות ובסבירות כלפי הצד שכנגד.

מטרת דרישה זו, לחסום תובעים שכוונתם להשיג מטרות זרות הנוגדות את תכלית התובענה הייצוגית:

"תובע המבקש להשיג טובת הנאה מדבר שהוא חיצוני לתביעה - קרי, מעצם התביעה ולא מן התקווה לזכות בה - מגיש תביעה בחוסר תום לב" (ז' גושן, תום לב בהגשת תביעה ייצוגית - כפי שצוטט בספרם של גיל לוטן ואייל רז, תובענות ייצוגיות, עמ' 130; וכן ראה ת.א. 1134/95 שמש נ' רייכרט ואח').

על תום הלב ניתן ללמוד מריבוי תביעות, מסוג התביעות ומהתנהגות התובע.

לטענת המשיבה הוגשה התביעה בחוסר תום לב. המבקש פנה אל המשיבה בדרישה לפצותו בסכום גבוה מהמקובל וזו קיבלה את הדרישה והציעה פיצוי בסך \$635 עבור אובדן פריטים ממזוודתו. סכום זה הוא הסכום המקסימלי לפיצוי על אובדן הכבודה כולה. אולם המבקש דחה את ההצעה הנדיבה על אף שרק חלק מהכבודה שלו אבד.

העמותה שאותה ייסד המבקש, נרשמה כארגון צרכנים ב- 5.9.99. התביעה הייצוגית הוגשה ב- 16.9.99. המבקש ורעייתו הם מנהליה היחידים של העמותה.

התובע הצהיר כי הגיש תביעה ייצוגית נוספת נגד המשיבה, התלויה ועומדת בבית משפט זה:

"הגשתי תביעה נוספת נגד T.W.A לפני שהעמותה הוכרה. את התביעה הגשתי בביהמ"ש המחוזי בפני השופט מודריק, כתביעה ייצוגית בנושא איחורים ונחיתת ביניים נוספת באירלנד". (פרוט' בעמ' 3).

ריבוי הגשת תביעות ייצוגיות על ידי אותו תובע אין בו כשלעצמו, כדי לשלול אישור התובענה (Steven Kaldoner, Simon Sinnreich and Solomon Chazan VS. Micheals Stores Inc., Sam Wyly, R. Don Morris, Jack bush and Charles J. Wyly Jr., 172 F.R.D

200; 1997 U.S. Dist. LEXIS 4777). אולם נדלקת נורה אדומה לגבי תום הלב. בית המשפט נדרש לבדיקה קפדנית יותר של נושא התביעה וסיכוייה. על אחת כמה וכמה כאשר התביעות מוגשות נגד אותו נתבע. ראוי לבחון אם הוגשה התובענה מתוך מניעים פסולים, כגון רצון לפגוע בחברה הנתבעת, או אפשרות נוחה "לסחוט" פשרה (רע"א 4556/94 טצת ואח' נ' זילברשץ ואח', מט (5) 774, 788).

יש לזכור כי התובענה הייצוגית היא מכשיר רב עוצמה שבו גלומים סיכונים רבים. התובענה עלולה לזעזע את חוסנם של גופים כלכליים הנותנים שירות לציבור הרחב ולפגוע במוניטין שלהם. בית המשפט נדרש לשקול בזהירות אישור תובענה כייצוגית, על מנת שלא להפוך מכשיר זה מקור להשגת כספים מחברות המוכנות להתפשר כדי להימנע מהתדיינות משפטית ממושכת ומפגיעה בשמן הטוב.

הנסיון בארצות הברית מלמד כי 70% מתביעות ייצוגיות המוגשות נגד חברות הנסחרות בבורסה, מסתיימות בפשרה. אולם באלה המסתיימות בהכרעה שיפוטית, יד החברה בדרך כלל על העליונה. (Predatory Attorneys And Professional Plaintiffs: Reforms Are Needed to Limit Vexatious Securities Litigation, 23 HOFSTRA rev. 655, 670 (1995)).

אנו מצויים בראשיתה של התפתחות התובענה הייצוגית ומעוניינים לעודד שימוש במכשיר זה לרווחת יחיד הציבור הנזקקים לשירותים של חברות ענק (רע"א 4556/94 שם בעמ' 784). דווקא משום כך אין להתעלם מהתופעה של ניצול התובענה הייצוגית לעשיית רווחים קלים, בין אם המדובר בתובע הייצוגי המקצועי ובין אם המדובר בפרקליטיו.

בארצות הברית התפתחה פסיקה ענפה בסוגיה זו ונקבעו חוקים במדינות השונות למניעת התופעה הבלתי רצויה:

"It is reflected in the certification requirements, which ensure that the plaintiff is not a "hired gun," employed by the attorney to generate a quick settlement and fee. It is reflected in the prohibition on serving as lead plaintiff in more than five actions in any three year period, which serves to prevent "frequent filers" from monopolizing the lead plaintiff role. It is reflected in the "most adequate plaintiff" provision, which serves to prevent a nominal plaintiff from ever becoming the lead plaintiff. The effect of this provision is to place the leadership of the class in the hands of a plaintiff who has suffered a large enough pro rata loss that he will benefit from monitoring his attorneys' conduct." (In Re: Telxon Corporation Securities Litigation, 67 F. Supp. 2d 803; 1999 U.S. Dist LEXIS 15993; Fed Sec L. Rep (CCH (P90,685; The Private Securities Litigation Reform Act of 1995, 15 U.S.C

המחוקק העניק בחוק הגנת הצרכן זכות ייצוגית לצרכן או ארגון צרכנים כמשמעותו בסעיף 31(ג). בסעיף זה מוגדר "ארגון צרכנים" - המועצה הישראלית לצרכנות או ארגון אחר ששר המשפטים אישר לענין זה. ארגון צרכני מייצג, הוא צד נכון וראוי בתובענה ייצוגית המשרתת את האינטרס של כלל ציבור הצרכנים (ע.א. 1338/97 תנובה מרכז שיתופי נ' ראבי, תופיק תקדין עליון כרך 302 (99(3)).

בעמותה שבפנינו חברים המבקש, רעייתו ושתי עורכות דין שכירות. קיים חשש כי העמותה תשאף להגיע להסדרי פשרה בתביעות הייצוגיות שהיא מגישה לבתי המשפט נגד חברות עתירות הון, תוך העדפת האינטרסים הצרים של מנהליה והיה הנוסע המתמיד לתובע מתמיד.

סיכויים

כאן המקום לעמוד על טענת המבקש שאין בית משפט נדרש לבחון סיכויי תביעה שעילתה בחוק הגנת הצרכן. טענה זו בטעות יסודה.

תביעה ייצוגית דורשת עבודת הכנה מאומצת וטיעון מבוסס שיצדיק אישור התובענה אשר תוצאותיה מרחיקות לכת ומקימות מעשה בית דין כלפי כל יחיד הקבוצה.

בתי המשפט קראו את סיכויי התביעה אל תוך התנאים המפורטים בחוק, כחלק מתכלית החקיקה לאזן בין אינטרסים מתנגשים ולהגן על נתבעים מפני תביעות סרק. הם מהווים שיקול נכבד

במכלול השיקולים לאישור התביעה הייצוגית. (רע"א 6567/97 בזק נ' עזבון המנוח אליהו גת, תקדין עליון 1627 (2) 98).

קיים קו גבול דק בין תביעה שהוגשה ממניעים זרים לבין תביעה המוגשת בתום לב. המבחן אינו מבחן כמותי כי אם מבחן ערכי, על פי התשתית הרחבה שמניח התובע הייצוגי לתביעתו. (ע"א 2967/95 מגן וקשת בע"מ ואח' נ' טמפו תעשיות בירה בע"מ ואח', נא (312) 2, 329).

המבקשים לא עמדו בדרישות אלה.

התחשיב המבוסס על מחירי זהב המשתנים לבקרים, אינו יציב, כיאה לתעריף קבוע. חישוביהם אינם עומדים במבחן ההגיון ונסיון החיים. הסכום של \$125 לק"ג מטען של נוסע סביר, אינו ריאלי. ספק רב אם התחשיב מקובל בחברות תעופה אחרות, הנשלטות אף הן ע"י אמנת ורשה. מכל מקום המבקשים לא ערכו מבחן משווה לגבי נוהל הפיצוי בחברות תעופה אחרות, אף לא נועצו במומחים לזכויות צרכנים על פי דיני התעופה הבינלאומיים.

יש להגן אף על אינטרס המשיבה שתעמוד בשלב קביעת הנזק ליחיד הקבוצה, בפני קשיים שלא ניתן להתגבר עליהם. על פי התזה של המבקשים ירכשו הנוסעים שמטענם אבד במשך 7 שנים האחרונות, זכות לפיצויים לפי שווי המטען. ראשית, קשה להאמין שהנוסעים הרבים יזכרו את תכולת הכבודה וידעו להעריך את שוויה. מכל מקום לא תוכל המשיבה לבדוק האם התביעות מעוגנות באדני אמת ועלולה היא להיחשף לתביעות סרק רבות, שבפניהן יקשה עליה להתגונן.

התרשמתי לאור האמור, כי מטרת המבקשים אינה בהכרח דאגה כנה לפיצוי נוסעים במטוסי המשיבה שמטענם אבד.

2. גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התביעה כתובענה ייצוגית - המבקשים הציעו בסיכומיהם שתי קבוצות חלופיות:

קבוצה מס' 1 - נוסעי המשיבה אשר נפגעו מן הפרסום המוטעה ביחס לאחריותה לכבודה ומטען.

קבוצה מס' 2 - נוסעים אשר הכבודה שלהם אבדה או ניזוקה.

בבקשה לאישור התביעה כייצוגית העריך המבקש את גודלה של קבוצה מס' 1 בכ-7 מיליון איש בעוד שבסיכומיו העריך קבוצה זו במליון איש. את גודלה של קבוצה מס' 2 העריך בבקשה בכ-3,500 תובעים ובסיכומיו בכ-6,000. הפער בהערכותיו מוסבר על ידו כנובע מהאמור בתצהירו של מר קלמן בר, מנחל כח אדם ואדמיניסטרציה אצל המשיבה (צורף לתגובה לבקשה). פערים אלה מלמדים על הקושי בהגדרת הקבוצה. בהיעדר נתונים אובייקטיביים וללא מחקר מקיף, מבוסס גודלה של הקבוצה על הערכה גסה של המבקש. מחקירתו של מר בר עולה כי לא ניתן לאתר את חברי הקבוצה אלא 9 חודשים לאחר:

"בישראל יש אפשרות לחזור רק 9 חודשים אחורנית לגבי בדיקת המידע על כבודה. לגבי נסיעות, אני מניח שזה אותו דבר. אנחנו מתעקשים לשמור על מידע 9 חודשים".

כאן המקום לדון בטענת ההתיישנות, שאף היא משפיעה על גודל הקבוצה:

לטענת המבקשים עניינם יוצא מגדר גבולות ההתיישנות הקבועה באמנה (שנתיים), שכן התביעה מבוססת על התנהגות המשיבה לפני המועד בו הפכו המבקשים ל"נוסעים". אי לכך פרק הזמן הבא במנין הוא 7 שנים.

לסוגיה זו נדרש כבי' השופט ד"ר ע. מודריק בת.א. (ת"א) 2267/98 Trans World Airlines Inc. BW נ' אביעד ויסולי ואח' (לא פורסם).

טענותיו של המבקש נדחו. לא נותר לי אלא להצטרף למסקנות המשפטיות שהסיק כבי' השופט מודריק, כי הנזק התגבש בעת היות הצרכנים לנוסעים. תקופת ההתיישנות החלה על ענייננו היא זו שנקבעה באמנת ורשה.

יתירה מכך, המבקשים לא הפרידו בין נוסעי המשיבה תושבי מדינת ישראל, לבין נוסעים זרים:

"יש לזכור כי בענייננו מדובר במסכת ארועים זהה לחלוטין בין התובעים השונים. הפרסום המטעה של המשיבה הוא אחד בכל העולם, הן בלוחות הזמנים שהיא מפרסמת והן באתר האינטרנט של המשיבה. גם הכללים המופיעים בכרטיסי הטיסה של המשיבה זהים בכל העולם. אפילו אם יש שוני מסוים בנסיבות האישיות של נוסע זה או אחר, הרי שההגיון מכתוב ויתור על עיסוק בדקדוקי עניות לטובת היעילות והחיסכון בזמן ולנוכח התוצאות שיגרמו מכל אלטרנטיבה אחרת. אם נוסעים מסוימים ירצו לתבוע נזקים גבוהים יותר בשל ההטעה הם יוכלו, הרי, לחרוג (opt out) מהתביעה הייצוגית". (סעיף 4 בפרק ד' לסיכומי המבקשים).

אין ספק כי בית משפט בישראל אינו בעל סמכות על תובעים זרים, המשתמשים בקווי תעופה של המשיבה על פני כל כדור הארץ. הציבור הזר לא נחשף להליך ובוודאי שפסק דין בתובענה הייצוגית בישראל, לא יהווה מעשה בית דין כלפיו.

לסיכום, בהיעדר נתונים מבוססים לגבי גודלה של הקבוצה, אין הצדקה לאשר התביעה כייצוגית.

3. התובענה הייצוגית היא תדרך היעילה והראויה להכרעה במחלוקת נשוא העניין - התנאי מהווה מבחן משלים היוצר מסגרת נוחה לאיזון ענייניהם של הצדדים. במסגרתו יישקלו יעילות ההליך המשפטי ואחידות התוצאה, אל מול אינטרס הנתבע שלא לאשר התובענה כייצוגית (ת.א. (ת"א 1134 שם).

מאחר והתובע לא הציב דרך מעשית לגיבוש הקבוצה, אין עוד מקום לדון בתנאי זה ובתנאי הנוסף:

"קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את עניינם של כל הנמנים עם הקבוצה".

התוצאה הינה כי תבקשה נדחת.

המבקשים יישאו בהוצאות המשיבה בסך 15,000 ש"ח צמוד כדין.

תוצאה זו אינה פוגעת בתביעה האישית של המבקש נגד המשיבה שמקומה בבית משפט השלום.

ניתנה היום, ל' בסיון תש"ס, (3 ביולי 2000), במעמד עו"ד פשדצקי ואלטשולר והמבקש 2 אישית.

רות שטרנברג אליעז, שופטת

פסקדין - אתר המשפט הישראלי www.psakdin.co.il

עזרה • כתוב לנו • שער כניסה

Disclaimer

הודעה

באתר זה הושקעו מאמצים רבים להעביר בדרך המהירה הנאה והטובה ביותר חומר ומידע חיוני. מדיה זו עושה שימוש באמצעים חדשניים ביותר אשר פותחו רק לאחרונה והניסיון לגביהם הוא חדש וללא רקורד רב.

על המשתמשים והגולשים לעיין במקור עצמו ולא להסתפק בחומר המופיע באתר

המהווה מראה דרך וכיוון ואינו מתיימר להחליף את המקור כמו גם שאינו בא במקום יעוץ מקצועי. האתר מייעץ לכל משתמש לקבל לפני כל פעולה או החלטה יעוץ משפטי מבעל מקצוע. האתר אינו אחראי לדיוק ולנכונות החומר המופיע באתר. החומר המקורי נחשף בתהליך ההמרה לעיוותים מסויימים ועד להעלתו לאתר עלולים ליפול אי דיוקים ולכן אין האתר אחראי לשום פעולה שתעשה לאחר השימוש בו. האתר אינו אחראי לשום פרסום או לאמיתות פרטים של כל אדם, תאגיד או גוף המופיע באתר.